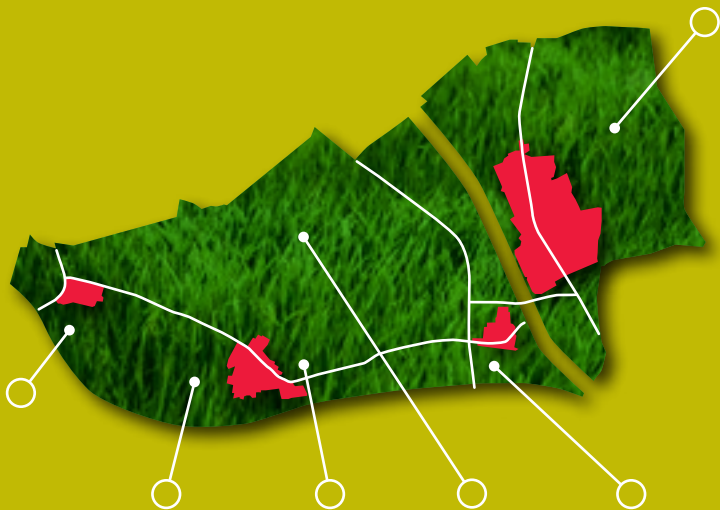

ZONDAG 9 SEPTEMBER 2018

OPEN . . . . .

MONUMENTEN .

DAG 2018 . . . . .

ERFGOEDPLATFORM
GEMEENTE HEUMEN

Inhoud

In Europa	3
Werkgroep OMD Heumen	5
Voorwoord van wethouder Schoenaker	6
Programma	
– Malden	7
– Heumen	9
– Overasselt	10
Organisatie	39

In Europa

Graag begroeten wij u in onze mooie gemeente Heumen, groen en landelijk gelegen langs de Maas. Onze gemeente is rijk aan cultuurhistorie en dat willen we graag aan u tonen.

Dit jaar is als thema gekozen: 'In Europa'. Hiermee sluit de Open Monumentendag aan bij het Europese Jaar van het Cultureel Erfgoed. De nadruk zal liggen op wat ons in dit deel van de wereld bindt, met aandacht voor internationale architectuurstromingen, bouwtechnieken, toegepaste kunsten en uitwisseling van kennis en wetenschap.

Samen met zo'n vijftig andere landen maakt Nederland deel uit van Europa. Eeuwenlang hebben de volkeren van Europa elkaar op leven en dood bestreden, elkaar verdreven of onderworpen. Maar ook elkaar opgezocht om verbonden te sluiten, om handel te drijven, om kennis uit te wisselen.

Anno 2018 zijn er in Europa nog steeds veel culturen, landen en volkeren die van elkaar verschillen. Maar na de jaren vijftig van de vorige eeuw is er steeds meer wat landen met elkaar verbindt. Met de Europese Unie, vrede en welvaart is er een gemeenschappelijke basis die in de loop van de tijd mede gestalte heeft gekregen in ons gemeenschappelijke Europese erfgoed. Of het nu om bodemvondsten gaat, om roerende en onroerende monumenten, cultuurlandschappen, handelsroutes, migratie, transport, of om immaterieel erfgoed: overal zit wel een Europese dimensie aan.

Wij hebben voor u een programma gemaakt en per dorp een aantal monumenten en activiteiten toegelicht. Op de verschillende locaties worden extra activiteiten onder uw aandacht gebracht, zoals diverse tentoonstellingen, en is er een creatief programma voor de kinderen.

Petra Thijssen

Voorzitter Open Monumentendag Gemeente Heumen

Werkgroep Open Monumentendag Heumen

Deze Open Monumentendag Heumen wordt u aangeboden met de bijzondere inzet van vele vrijwilligers van de dorpscomités en de werkgroep OMD Heumen, bestaande uit:

- Petra Thijssen (voorzitter, Malden)
- Jos Gerrits (Heumen)
- Piet van Casteren (Overasselt)

De werkgroep Open Monumentendag Heumen maakt deel uit van het Erfgoedplatform Gemeente Heumen.

Datum: zondag 9 september 2018

Openingstijden: 11.00 – 17.00 uur, tenzij anders aangegeven

Gratis toegang bij de monumenten, musea en andere activiteiten.

Voorwoord van de wethouder

Beste lezer,

Monumenten vertellen iets van onze geschiedenis, over waar we vandaan komen. Op vakantie kijken we vaak bij het erfgoed van andere culturen. Tijdens de Open Monumentendag krijgt u de kans om ook ons eigen rijke erfgoed te bekijken en daar meer over te weten te komen.

We hebben binnen onze gemeente oude kerken, molens en boerderijen. Vaak zijn daar vrijwilligers die vertellen over de geschiedenis, zodat ons culturele erfgoed nog meer gaat leven.

Ik zou zeggen: grijp die kans! Het is als vakantie, maar dan dicht bij huis.

Maarten Schoenaker,
Wethouder Monumenten/Erfgoed

— Programma Malden

Harmonica- en Accordeonmuseum De Muse (Kerkplein 12, Malden)

11.00 – 17.00 uur

St. Antonius Abt kerk (Kerkplein 4, Malden)

12.00 – 17.00 uur

Kunsttentoonstelling

- Stichting Heemkunde Malden
- Fototentoonstelling: 'In Europa'
- Fototentoonstelling: 'Tweede Wereldoorlog en bevrijding'
- informatiestand Stamboomonderzoek

Creatieve middag voor de kinderen en jong-volwassenen

In de 'oude' pastorie van de RK Kerk van Malden

12.00 – 17.00 uur

Kermis (Kerkplein, Malden)

vanaf 14.00 uur

Glas- en beeldenatelier Hans Janssen (Rijksweg 83, Malden)

11.00 – 17.00 uur

Landgoed De Elshof (Hatertseweg 24, Malden)

11.00 – 17.00 uur

Villa Klein Heumen (Scheidingsweg 111, Nijmegen)

11.00 – 17.00 uur

De Heemtuin (Bosweg 8a, Malden)

13.00 – 17.00 uur

Lezing om 13.00 uur en om 16.00 uur

**Wandeling langs gemeentegrens (vanaf Van der Valk-hotel,
Molenhoek)**

11.00 uur: samenkost op parkeerplaats van
Restaurant Van der Valk te Molenhoek

— **Programma Heumen**

Landgoed Bergzicht (Rijksweg 232)

11.00 – 17.00 uur: twee tentoonstellingen

- Brouwerij Bergzicht en de familie Van den Broek
- St. Georgius Gilde: presentatie gildezilver

Ateliërmuseum Jac Maris (Looistraat 57)

11.00 – 17.00 uur

— Programma Overasselt

Agrarisch Museum De Lage Hof (Kasteelsestraat 5)

11.00 – 17.00 uur

St. Antonius Abt kerk (Hoogstraat 7)

12.00 – 17.00 uur

Nederlands Hervormd kerkje (Valkstraat 7)

13.00–17.00 uur

Molen Zeldenrust (Oude Kleefsebaan 23a)

12.00 – 17.00 uur

— Malden

Harmonica- en Accordeonmuseum De Muse

Kerkplein 12, Malden

Openingstijden: 11.00 – 17.00 uur

Uw gastheer: Henk Kuik

Meer info: info@accordeonmuseum.com

De Muse
ACCORDEONMUSEUM

Het Accordeonmuseum — Europees Cultureel Erfgoed

Het accordeonmuseum valt dit jaar dubbel in de prijzen met het thema 'In Europa'. Allereerst met het gebouw waarin het gevestigd is; de voormalige lagere school van Malden. Het onderwijs in die tijd (1852–1910) was nog niet zo veelzijdig als tegenwoordig, maar heeft onder Europese

invloed snel aan diversiteit gewonnen. In muziekcafé De Muse op de begane grond is het verleden als schoollokaal nog steeds herkenbaar aan de hoge ramen.

Het oorlogsverleden van het gebouw, waar in die periode Britten en Amerikanen ingekwartierd geweest zijn, kunnen we natuurlijk ook in het Europese verhaal plaatsen maar de relatie is het meest duidelijk zichtbaar in de collectie van het museum, waar de nadruk ligt op het ontstaan en de ontwikkeling van de accordeon en harmonica in Europa.

Oostenrijk, Duitsland, Italië en Frankrijk stonden aan de wieg van de uitvinding van deze veelzijdige instrumenten en ook in Nederland behoort de accordeon tot het cultureel erfgoed.

St. Antonius Abt kerk, Malden

Kerkplein 4, Malden

Openingstijden: 12.00 – 17.00 uur

Gids: Petra Thijssen

De St. Antonius Abt kerk in Malden: visionair en modern met veel Europese invloeden

Begin 1956 verkreeg architect Jos Bijnen de opdracht voor een nieuw kerkgebouw in Malden, omdat de ‘waterstaatskerk’ te klein was geworden (Malden was na de oorlog bestemd om een sterk groeiende sub-urbane plaats te worden) en ook in de weg stond voor de vernieuwing van de Rijksweg naar Nijmegen. Het ontwerp was eind 1958 gereed, vervolgens werd zijn kerk en pastorie aan het later genoemde kerkplein te Malden gefaseerd gebouwd. De nieuwe kerk en de tuinmuur naast de begraafplaats waren in 1960 gereed, en de nieuwe pastorie werd in 1963 gerealiseerd. De eerste steen van de kerk werd gelegd door de bouwpastoor C.J. Simons op 14 juni 1959, en op 10 april 1960 Palmzondag werd de kerk ingewijd door de vooruitstrevende bisschop Mgr. W. Bekkers.

Het geheel, kerk en pastorie, is als een samenhangend ensemble ontworpen en gebouwd in een daarvoor ‘open agrarisch landschap’ als vervanger van de middeleeuwse kerk (en pastorie uit 1852) die vanaf de Rijksweg gezien voor het nieuwe kerkgebouw en strak tegen de Rijksweg heeft gestaan. Hoe opmerkelijk is het te noemen dat tot aan de sloop van de oude kerk kort na 1960 dit ongewone en contrasterende ensemble oud/nieuw naast en dicht bij elkaar hebben gestaan.

De stijlkenmerken van de nieuwe kerk van Jos Bijnen kunnen het best worden omschreven als 'eclectisch' met enkele 'verdekt' aanwezige kenmerken van de CKA (Bossche school) in de entreepartij en het priesterkoor. Met in de betonnen daklijst van de losstaande entree de tekst: 'Ingredimini Sancti Dei' hetgeen betekent: 'Treedt binnen heiligen Gods'.

De nieuwe Antonius Abt kerk heeft daarnaast invloeden van de vroegchristelijke kerken in Italië, door bijvoorbeeld de losstaande toren/doopkapel als campanile en de hellende vloer richting priesterkoor.

Bij avondgebruik fungeert de kerk als feeëriek lampion door de het prachtige glas in loodraam van Jon Martens. Het expressieve naturel betongebruik van waterspuwer en water opvangbak op de hoek van de noordwestgevel aan zijde begraafplaats heeft duidelijke Corbusiaanse invloeden.

Bij deze kerk zijn dus niet langer alleen de maatverhoudingen uit de Bossche school maatgevend voor het karakter en de typologie van de architectuur. De materialisering van de gevels van het exterieur en interieur is uitermate robuust en bijzonder te noemen door een combinatie van Belgische breuksteen met speklagen handvorm gevelsteen. Deze speklagen bestaan uit een variërend aantal baksteenlagen.

De Belgische gres is een combinatie met deze baksteenlagen, soms als horizontale lagen aanwezig, maar eveneens geheel 'vol' zonder speklagen in het bovenste deel van de campanile. en als wisselende 'eilanden' in de baksteen kopzijden van de dikke muur langs het kerkhof. Samen met schuingeplaatste rollagen als 'hanekam' heeft de architect de bijzondere architectuur verder verbijzonderd door dit metselwerk-kunststuk, vakkundig uitgevoerd door de metselaars van het aannemersbedrijf.

Kortom een zeer markant en eigentijds en sterk architectonische archetypische planontwerp met daarin ook een zeer markante eigen materialisering door de verbijzonderde baksteenarchitectuur te combineren met betonelementen en aluminium gefragmenteerde boeiboorden als omzoming van het grote veluw / vlakke dak van de kerkzaal.

Stichting Heemkunde Malden

Meer info: www.heemkundemalden.nl

Gids: Petra Thijssen

De Stichting Heemkunde Malden werd opgericht in 1997 en heeft als belangrijkste doel 'Het bevorderen van de belangstelling voor de geschiedenis van eigen omgeving, bewoners, gebruiken en heemkundige waardevolle overblijfselen'.

De stichting geeft een blad uit 'Heerlijkheid Malden', waarin allerlei artikelen vermeld staan, zoals de geschiedenis van oude boerderijen, genealogie, interviews, artikelen over dorps- en kerkgebeuren of oorlogsverhalen. Ook worden er ieder jaar lezingen en excursies georganiseerd waar iedere donateur gratis aan kan deelnemen. In de informatiestand is alle gewenste informatie beschikbaar.

Mocht u de beschikking hebben over foto's, krantenberichten, aktes en boeken waarin interessante informatie vermeld staat over onze gemeente, dan zouden wij dit graag willen inzien en eventueel, indien mogelijk, scannen voor ons documentatiecentrum (in de bibliotheek van Malden, geopend op maandagmiddag van 14.00 tot 16.00 uur).

Foto-expositie: 'In Europa'

Meer info: www.heemkundemalden.nl

Gids: Petra Thijssen

In deze expositie wordt aandacht besteed aan het door de mens gemaakt landschap, Europese routes en wegen. U kunt kennis nemen van verschillende bouwstijlen en materialen die gebruikt zijn in monumentale gebouwen, zoals buitenplaatsen en kerken. Ook bloeide de grensoverschrijdende handel op. Verschillende materialen werden uit het buitenland hiernaar toe vervoerd en verwerkt in o.a. monumentale gebouwen.

Foto-expositie: 'Tweede Wereldoorlog en bevrijding'

Meer info: [www.](http://www.heemkundemalden.nl)

[heemkundemalden.nl](http://www.heemkundemalden.nl)

Gids: Petra Thijssen

Malden en Heumen hebben een grote historie op het gebied van de Tweede

Wereldoorlog. De aanval van het Duitse leger in Nederland vond plaats op 10 mei 1940. De Duitsers hebben geprobeerd om de bruggen over de IJssel, Maas-Waalkanaal en de Maas in handen te krijgen om op die manier een doorbraak te forceren richting Rotterdam.

Er is zwaar gevochten in 1940 en 1944 rondom onze hefbrug, waarbij Nederlanders en Amerikanen zijn gesneuveld. De Hoge Brug, ook wel Witte Brug genoemd, is tweemaal vernietigd – zowel in het begin van de oorlog als bij de bevrijding van Malden.

Creativiteit met kinderen en jong-volwassenen

Pastorie Kerkplein 4, Malden

Openingstijden: 12.00 – 17.00 uur

Begeleider: Nettie Mulder / www.atelierbuiten.nl

Heb je zin om op de Open Monumentendag mee te schilderen aan een nieuw monument?

Jongelui, kom en werk tezamen met ons mee aan een nieuw monument van Malden met als thema: 'In Europa'. Wij zorgen voor verf, hout en ander materiaal, deelname is gratis. Door zelf te schilderen, leer je beter naar monumenten te kijken.

Het thema dit jaar is 'In Europa'. Alle deelnemers schilderen een stukje. Later worden deze stukjes samen gevoegd en vormen dan één geheel in de vorm van een schilderij.

Nettie Mulder zal jullie wegwijs maken, zodat er aan het eind van de middag een prachtig kunststuk te bewonderen is. Je mag natuurlijk al je creatieve ideeën gaan uitwerken. Wij komen tezamen op het Kerkplein te Malden en bij slecht weer gaan we naar de voormalige pastorie.

Nettie Mulder is beeldend kunstenaar/docent. Zij is meester in het aquarelleren en vervaardigt allerlei onderwerpen en portretten in opdracht. Ook schildert ze met olie- en acrylverf en werkt met gemengde technieken. De reliëfs maakt ze van alles wat ze tegenkomt op het strand of elders. Haar atelier is gevestigd in De Wieken 15 te Malden.

Informatiestand Stamboomonderzoek

Pastorie Kerkplein 4, Malden

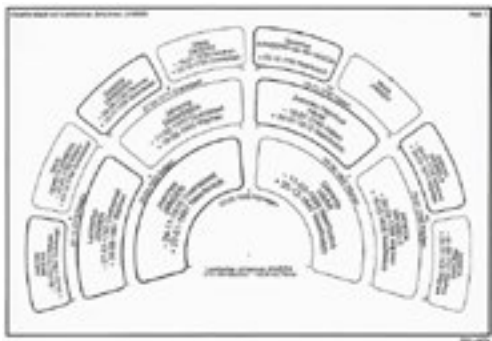
Openingstijden: 12.00 – 17.00 uur

Gids: Toon Janssen

Meer info: toonjanssen@xs4all.nl

Altijd al willen weten wie uw voorouders zijn? En zo ja, hoe ver kunt u dan terug in het verleden. Woonden zij hier in de omgeving of kwamen ze van verre oorden? Welke beroepen hebben ze uitgeoefend?

Door uw familiegeschiedenis te (onder)zoeken kunt u daar meer over te weten komen. Maar hoe doe je zoiets? Waar moet je beginnen? En waar zijn al die gegevens te vinden? Toon Janssen geeft uitleg.

Kermis op het Kerkplein

Kerkplein, Malden

Open: 14.00 – 22.00 uur

Meer info: www.immaterieelerfgoed.nl/page/714/kermiscultuur

Een **kermis**, of **foor**, is een verzameling rondtrekkende attracties en kramen in de openlucht ter vermaak van het volk. Van oorsprong is een kermis een jaarmarkt ter gelegenheid van een feestdag van de parochiekerk van een plaats. Het woord

kermis is dan ook een verbastering van kerkmisse of kerke-misse. Op die dag stroomde het volk samen om de patroonheilige te vereren en om zich te vermaken. In stedelijke gebieden verloor de kermis vaak zijn band met het religieuze feest dat eraan ten grondslag lag, maar in dorpen gaan beide soms nog hand in hand en gaat er op de wijdingsdag een processie uit. De kermis wordt gedurende enkele dagen of een week gevierd; het is een commercieel evenement geworden. Vroeger was de kermis vaak een van de weinige uitgaansmogelijkheden.

De eerste vermelding van een kermis dateert van 26 juni 1023, de dag dat de Sint Maartenskerk werd gewijd. In plaatsen met een oude kermistraditie vinden er rond het kermisgebeuren ook andere evenementen plaats.

De kermisbranche is een hechte gemeenschap van vrije ondernemers, de kermisexploitanten. Vaak zijn dat families die al generaties lang op de kermis staan. Veel attracties werden met paard en wagen vervoerd. De grotere attracties gingen vaak per schip, er moest dan nog op karren worden overgeladen om het kermisterrein te bereiken.

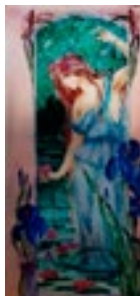
Glas- en beeldenatelier Hans Janssen

Rijksweg 83, Malden

Openingstijden: 11.00 – 17.00 uur

Uw gastheer: Hans Janssen

Meer info: www.cpaevent.nl / www.lysippe.nl

Op het terrein rond het atelier en de galerie worden ook dit jaar weer verschillende gastkunstenaars uitgenodigd, die hun werk exposeren en ter plekke aan het werk zullen zijn. Zo is er de bekende Nijmeegse glazenier Nico Remers die workshops glas-in-lood geeft, en Miranda Schutte,

eveneens uit Nijmegen, die workshops glassmelten verzorgt. In de galerie van Hans Janssen zijn demonstratiefilms te zien over de totstandkoming van zijn beelden.

Helemaal nieuw zijn de levensgrote tributen aan in 1890 op de slavenmarkt van Teheran verkochte Haremmeisjes. Ook is er die dag weer kunstsmed Luuk in zijn smederij aan het werk. Een pottenbakker is met zijn draaischijf aanwezig zijn om u te vertellen over zijn werk. Felix Wijnen laat zijn nieuwe glasschilderwerk met de airbrush zien.

Onder het genot van een hapje en drankje kunt u op het terras genieten van muziek verzorgd door het Syrische duo van de heer Molly.

Landgoed De Elshof

Hatertseweg 24, Malden

Openingstijden: 11.00 – 17.00 uur

Gastheer: Prof. dr. F.H.M. Corstens

Het landgoed De Elshof is gelegen aan de Hatertseweg in Malden (voorheen Broekkant). De oorsprong gaat terug tot ca. 1770, toen er sprake was van een landhuis met schuur en boerderij.

De Elshof was toen 28 morgen hoogland en 28 morgen broekland (1 morgen = iets minder dan 1 hectare).

In 1852 kwam De Elshof in bezit van Reinier van Harencarspel. Deze verkocht het aan de heer J.A. van Dungen uit Nijmegen. Daarna was het bezit van Baron Schimmelpennick van der Oye. Verder is ook een zekere heer Kruseman eigenaar geweest. De laatste eigenaar, die zelf in de villa gewoond heeft, was de heer Stoppelaar van Blijdenstein. Daarom werd het bos bij de Elshof ook wel Stoppelaars Bos genoemd.

Na de Tweede Wereldoorlog zijn in de villa een aantal gezinnen gehuisvest geweest in verband met de woningschaarste. Op 6 juli 1950 verkocht de heer Stoppelaar de villa en het landgoed aan de Gemeente Heumen. Vanaf die tijd werd de villa door mevrouw M.J.A. van der Kallen in gebruik genomen. Zij vestigde daar een kinderpensioen. Momenteel is het landgoed in particuliere handen.

Het landhuis is gelegen aan de rand van een langgerekt park met restanten van enige oude lanen.

Villa Klein Heumen

Scheidingsweg 111, Nijmegen

Openingstijden: 11.00 – 17.00 uur

Gastvrouw: Nicole Flipsen

Meer info: www.villakleinheumen.nl

Takranen-Van Roggen, die als plantage-eigenaren in Nederlands-Indië woonden, keerden in 1917 terug naar Nijmegen en lieten hier de villa en het koetshuis bouwen.

Het landgoed zou nog tot 1962 familiebezit blijven, al wisselden de bewoners elkaar soms snel af. Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog woonde er nog familie van de eerste bewoners, maar waren er tegelijkertijd ook geallieerde troepen gelegerd, waarbij de officieren in de villa logeerden. Na vertrek van de laatste Takranen-Van Roggens, in 1947, volgde er een reeks huurders.

Uiteindelijk verkocht de familie het landgoed aan de Orde van de Zusters Ursulinen. Ruim dertig jaar verbleven er gemiddeld zo'n elf zusters tegelijk in Klein Heumen, mét hun vele gasten. Er kwamen zusters voor retraite en de villa was een cultureel en spiritueel vakantiehuis waar je tot rust en bezinning kon komen. Het Soli Deo Gloria-wapen op de voorgevel is nog een zichtbaar souvenir uit deze periode.

In 1998 woonden er nog maar vier nonnen en besloten de zusters het pand te verkopen. Een projectontwikkelaar kocht de villa om er een privékliniek te vestigen. Maar verhuurde het pand aan verschillende bedrijven, om het in 2009 weer te koop te zetten.

Tegenwoordig wordt er voortgebouwd op deze levendige geschiedenis. Laat u verrassen door de gastvrijheid, bezinning en rust die deze villa te bieden heeft. Door ontmoetingen, ontwikkeling en verrassing te stimuleren, vanuit een hedendaagse bedrijvige dynamiek.

De Heemtuin

Het Heemhuis, Bosweg 8a, Malden (pal naast fietspad)

Openingstijden: 13.00 – 17.00 uur

Activiteiten doorlopend, lezing om 13.00 en om 16.00 uur

Meer info: www.heemtuinmalden.nl

(in geval van regen binnenactiviteiten)

De Romeinse wachttoren

Kort na het begin van onze jaartelling liep er een weg van Noviomagus (Nijmegen) naar Ceucum (Cuijk). Langs de weg stonden hier en daar wachttorens. In het bos bij Malden zijn de resten gevonden van zo'n wachttoren.

Tijdens de lezing voor volwassenen en kinderen, wordt ingegaan op vragen als: Hoe reisden de Romeinen? Waren er zoveel struikrovers dat een wachttoren nodig was? Wat voor mensen leefden in de wachttorens? Welke wapens gebruikten ze?

En nog veel meer. Natuurlijk kunt u (en de kinderen) alle vragen stellen die zich tijdens de lezing aandienen. De lezing duurt zo'n dertig minuten.

Na de lezing kunnen belangstellenden samen met de archeoloog de locatie van de wachttoren gaan bezichtigen. Daarna gaan de volwassenen het fundament van een wachttoren uitzetten met behulp van een Groma, een vernuftig Romeins meetinstrument. De kinderen gaan onder begeleiding een test afleggen om toegelaten te worden als Romeinse soldaat. De proeven zijn o.a. speerwerpen, boogschieten en slingeren.

Wandeling langs oude grens

Locatie: parkeerplaats Van der Valk-hotel Molenhoek

Start: 11.00 uur (duur wandeling: ongeveer twee uur)

Gids: Jef Gielen

De Werkgroep Groen van het Erfgoedplatform biedt een korte wandeling langs een deel van de grens tussen onze gemeente en de gemeente Mook en Middelaar. Het gaat om een bijzonder oude grens

die mogelijk al in de elfde eeuw bestond. Tegenwoordig is het een grens tussen twee gemeenten en twee provincies, maar in vroegere eeuwen markeerde deze ongeveer twee kilometer lange grenslijn het bezit van steeds weer andere bestuurlijke eenheden: Gelre, Kleef, de Republiek, Pruisen. Vanaf 1795 begon ook Frankrijk mee te doen – het is nauwelijks bekend dat tussen 1832 en 1839 de gemeente Heumen grensde aan België en dat die grens toen ook nog stevig bewaakt werd. De steeds wisselende omstandigheden in de Tachtigjarige Oorlog tussen de katholieke Spaanse en de Staatse troepen laten we dan nog buiten beschouwing.

Tijdens de wandeling krijgt u uitleg over het precieze en verrassende verloop van de grenslijn, over (de restanten van) de oude grenswallen, over de bijzondere bomen die de grenzen markeerden, en over de schuttersputten uit de Tweede Wereldoorlog langs de bosrand. Deze uitleg zal u helpen met andere ogen naar het gebied te kijken, omdat door de zandafgravingen en de verdiepte aanleg van de spoorlijn het moeilijk is zich voor te stellen hoe het gebied er eeuwen geleden uitzag.

— Heumen

Brouwerij Bergzicht

Rijksweg 232, Heumen

Openingstijden: 11.00 – 17.00 uur

Gidsen: Jos Gerrits en Tini Martens

foto: Geurt van Wakeren

Eind december 1814 kocht Joannes van den Broek (1717–1857), brouwer te Malden, land met opstallen van A. Prinsen en zijn echtgenote A. Verster uit Cuijk. De pachter, Jacobus Janssen Bouwmeester werd afgekocht. De nieuwe eigenaar bouwde villa Bergzicht

met brouwerij. Tot 1842 was hij bierbrouwer op deze locatie om het dan over te dragen aan zijn zoon Frans van den Broek (1807–1879) en zijn echtgenote Anna Maria Walters. Frans moderniseerde en breidde de brouwerij flink uit. In 1862 verkreeg men de vergunning 'Hofleverancier' te voeren en in 1868 en 1872 werden er al stoomwerktuigen geïnstalleerd. Ook was hij burgemeester van 1855 tot 1879 van de gemeente Heumen en Malden. Na zijn dood in 1879 werd de brouwerij voortgezet, door zijn zoon Albert van den Broek (1838–1910) en zijn vrouw, Maria Haffmans. Ook hij was burgemeester van de gemeente van 1879 tot 1910.

Albert was duidelijk minder bevolgen met de brouwerij-activiteiten dan zijn vader en grootvader. De brouwerij verloor langzaam zijn aanzien en de productie liep hard terug. Na Alberts overlijden in 1910 deed zijn weduwe nog een moderniseringspoging, wat helaas niet baatte. Economische en politieke malaise met importbeperkingen t.a.v. grondstoffen, met de daarop volgende Eerste Wereldoorlog, zorgde ervoor dat er geen brouwerijactiviteiten meer plaats vonden. In 1920 stopte men definitief en werd de brouwerij gaandeweg ontmanteld. De enige bedrijfsvoering welke altijd al bestaan had, namelijk het boerenbedrijf, werd voortgezet door Alberts zoon Charles Leon van den Broek (Karel 1889–1972). De familie van den Broek bezat veel bouw-, wei- en hooiland en diverse huizen. Het meeste hiervan is in de loop der jaren verkocht door de erfgenamen. De brouwerij is nog steeds eigendom van de Erven van de Broek in België.

In de villa is een kleine tentoonstelling ingericht over de familie van den Broek en hun brouwerij. Ook de andere gebouwen (behalve het particuliere gedeelte) zijn te bezichtigen.

Sint Georgius Gilde

Landgoed Bergzicht, Rijksweg 232, Heumen

Openingstijden: 11.00 – 17.00 uur

Meer info: www.sintgeorgiusgilde.nl

Het Sint Georgius gilde in Heumen is nog springlevend. Het bestond al in 1445. Het oudste zilveren schild is van 1618. De verbondenheid met de plaatselijke adel blijkt uit het gildezilver met daarop de namen van Joncker Willem

van der Moelen (1651 en 1652), Walraet van Steenhuijs, Heer van Heumen, Malden en Oploo (1713) en Steven Adriaan van Welderen (1705–1776).

Het Gilde is een echte mannenbroederschap van circa zeventig gildebroeders met tamboers, vaandeldrager en vendeliers. Het uniform benadrukt met de witte blouse en de witte handschoenen de reinheid (eerlijkheid) van een Gildebroeder. De rode hes (de kleur van het bloed) verwijst naar de legende van het gevecht van Sint Joris (ook Georgius) met de draak. Dienstbaarheid, Broederschap en Trouw staan hoog in het vaandel. Het belangrijkste is de onderlinge gezelligheid en verbondenheid.

De Gildebroeders zijn er voor elkaar bij vreugdevolle dagen zoals een bruiloft waarbij een vendel hulde wordt aangeboden, maar ook bij droevige dagen zoals een begrafenis waarbij een Gildebroeder met Gilde-eer ten grave wordt gebracht. Ter plaatse wordt dan het gildezilver met de fotoalbums tentoongesteld.

Ateliermuseum Jac Maris

Looistraat 57, Heumen

Openingstijden: 11.00 – 17.00 uur

Uw gastheer: Leo Ewals

foto: Beeldbank Den Haag

Het Marishuis is om twee redenen interessant. Het is een bouwwerk van meer dan honderd jaar oud en er is een verzameling kunst te zien die in meer dan honderd jaar is opgebouwd.

Het gebouw is van oorsprong een tentoonstellingspaviljoen dat in 1913 door Staatsbosbeheer is neergezet op een expositie van agrarische producten in Scheveningen (zie foto). Na die tentoonstelling, in 1914, werd het gekocht door Heumenaar Jan Luden die het zijn huidige plaats gaf in de Looistraat. In 1924 werd het gebouwtje door de gemeente gekocht en in 1926 verhuurd aan de kunstenaar Jac Maris die er een kunstenaarsatelier inrichtte en er tot zijn dood gewoond en gewerkt heeft. Hij verving de houten wanden door metselwerk van kloostermoppen en het rieten dak door een pannendak. In de loop der jaren zijn er nog vele veranderingen aangebracht tot in onze eeuw toen het huis is ingericht als museum, gewijd aan het werk van de in 1996 overleden Maris.

De museumcollectie is echt twintigste-eeuws. Met madonna's en naakten, paarden en stieren, natuur en cultuur, expressie en geometrische abstractie, weerspiegelt zij de uiterst boeiende dialoog van een kunstenaar met zijn tijd. U bent van harte welkom!

foto: Wilbert Kruijssen

— **Overasselt**

Agrarisch Museum De Lage Hof

Kasteelsestraat 5, Overasselt

Openingstijden: 11.00 – 17.00 uur

Meer info: www.buurderijdelagehof.nl

De boerderij De Lage Hof is van het Hallehuistype. De indeling bestaat uit het voorhuis, een rechthoekig gebouw waar men woonde, en na een brandmuur

haaks daarop het bedrijfsgedeelte. Vanwege deze plattegrond wordt dit ook wel een T-boerderij genoemd.

Sinds 1780 is De Lage Hof in het bezit van het adellijke echtpaar Nicolaas Hans Willem van Delen en Margaretha Gijsberta van Brakell, grootgrondbezitters in Overasselt. Vanaf 1830 wordt deze boerderij in de volksmond 'De Laagstraat' genoemd, maar staat onder de naam De Lage Hof in het kadaster vermeld. De boerderij bestond toen uit een woonhuis, schuur en een karnmolen die door honden werd aangedreven. In 1945 werd er door de toenmalige eigenaar, Antoon Derks, in zijn hoedanigheid van kassier, een Boerenleenbank ingericht. Dit kantoor is nu weer als zodanig te bezichtigen.

Na renovatie in 2013 huisvest De Lage Hof het voormalige agrarisch museum 'De Garstkamp', een huiskamercafé voor passanten en bewoners en een dagbesteding voor ouderen. Buurderij De Lage Hof is de naam die voor het geheel gehanteerd wordt.

Sint Antonius Abt kerk, Overasselt

Hoogstraat 7, Overasselt

Openingstijden: 12.00 – 17.00 uur

Deze kerk en die van Nederasselt werd gesticht in 1891. Beide kerken dienden als vervangers van de waterstaatskerk op Schoonenburg waar de katholieken van Overasselt en Nederasselt hun erediensten hadden gehouden. Hiervoor is er nog een schuilkerk geweest tijdens de Franse tijd. Deze brandde in 1729 af. Daarna kwam er op Schoonenburg een nieuwe schuurkerk die in 1835 werd vervangen door een waterstaatskerk. Het wegkruis aan de Rotsestraat markeert de plek waar die waterstaatskerk heeft gestaan. Het kruisbeeld is het oorspronkelijk kerkhofkruis van 1878. Het is in 1980 daar geplaatst.

De St. Antonius Abt kerk is ontworpen door de kerkenarchitect Carl Weber. Hij maakte een drie-beukige kruisbasiliek in neo-romaanse stijl. Bouwpastoor was Van Esch. Als kapelaan van de waterstaatskerk lukte het hem de kerkschatten en kerkmeubilair van Schoonenburg mee te nemen naar de nieuwe kerk. De begroting van de bouw werd zwaar overschreden. Wegens geldgebrek verviel de tweede toren die oorspronkelijk was gepland.

Nederlands Hervormd kerkje

Valkstraat 7, Overasselt

Openingstijden: 13.00 – 17.00 uur

Gastheer: Erik Dyckhoff

De geschiedenis van dit kerkje gaat terug tot diep in de middeleeuwen. Het was de eerste katholieke kerk van het dorp. De bouwers waren Benedictijnen van een abdij in St. Valéry-sur-Somme in Noord Frankrijk. Karolingische vorsten, mogelijk ook Karel de Grote, schonken grond aan de Franse abdij om deze door hen te laten

ontginnen en bewerken. Natuurlijk hadden ze ook de opdracht om de heidenen van Overasselt te bekeren tot het katholieke geloof. Zo ontstond de priorij van St. Walrick (= St. Valery).

De parochiekerk die de vorsten in het dorp bouwden stamt mogelijk uit de tiende eeuw. Vandaag staat er alleen nog het koorgedeelte van de Romaanse kerk. De Overasseltse katholieken gingen eeuwenlang hier naar de kerk. Dat ging door tot de Reformatie. Dat was een grote omwenteling. Het protestantse geloof werd staatsgodsdienst. De kerk werd overgenomen door de protestanten. De Overasseltse katholieken hadden lange tijd geen eigen kerk tot zij in rond 1672 een schuurkerk mochten bouwen in Nederasselt, rond 1824 gevolgd door een zogenaamde waterstaatskerk in de buurtschap Schoonenburg.

De gemeente Heumen is sinds 1971 eigenaar van dit belangrijke rijksmonument. Kunstenaress Diane Dyckhoff had hier vanaf midden jaren '80 haar atelier. Ze overleed in 2007.

Molen Zeldenrust

Oude Kleefsebaan 23a, Overasselt

Openingstijden: 11.00 – 17.00 uur

Gidsen: Stijn Arts, Wilma & Nico van den Broek

Deze gesloten standerdmolen werd gebouwd in 1736 in Geertruidenberg en verplaatst naar Raamsdonksveer. In 1890 kwam de molen naar Overasselt aan de Hoogstraat.

Tot 1906 was Grad Jacobs de eigenaar. Na hem volgden A. Pigmans tot 1919, Th. Derks

tot 1929, F. de Kleyn tot 1946, gezusters de Kleyn tot 1948 en tenslotte H. Thijssen.

In 1972 werd de molen met een zware storm omver geblazen. Gelukkig werd hij, na het vinden van een nieuwe geschikte plaats aan de dijk, aan de Oude Kleefsebaan, in 1981 weer volledig gerestaureerd. Sindsdien is hij steeds door vrijwillige molenaars onderhouden. Gemeente Heumen is sinds 1973 eigenaar.

In 2017 is er een molengroep 'Zeldenrust' gevormd en zijn er drie vrijwillige molenaars die deze molen draaiende houden.

Organisatie

Deze Open Monumentendag Heumen wordt u aangeboden met de bijzondere inzet van vele vrijwilligers van de dorpscomités en de Werkgroep Open Monumentendag Heumen.

Werkgroep OMD (Erfgoedplatform Gemeente Heumen)

- Petra Thijssen (voorzitter, coördinator en PR)
- Jos Gerrits
- Piet van Casteren

Dorpscomité Malden

- Petra Thijssen (voorzitter)
- Els Jans
- Frans Kessler
- Roy Lammers

Dorpscomité Heumen

- Jos Gerrits (voorzitter)
- Tini Martens
- Theo Noy
- Gerrit Kessler

Dorpscomité Overasselt

- Piet van Casteren (voorzitter)
- Piet Sanders
- Harrie Filmer
- Wim Cousijn

Wilt u samen met een kleine groep vrijwilligers gedurende het jaar actief bezig zijn met het voorbereiden van het evenement in Nederasselt, dan kunt zich via **omd@erfgoedheumen.nl** aanmelden. Het comité stelt het programma samen, onderhoudt contacten met monumenteigenaren, scholen, pers, vrijwilligers etc.

BankGiro Loterij Open Monumentendag

De BankGiro Loterij Open Monumentendag wordt jaarlijks georganiseerd door de gemeente Heumen en Projectbureau Open Monumentendag in samenwerking met de BankGiro Loterij. Met dit evenement willen zij gezamenlijk de aandacht voor de monumenten vergroten door dit bijzondere Nederlands cultureel erfgoed toegankelijk te maken en te behouden voor een breed publiek.

Open Monumentendag 2018

in Europa

Kom en ontdek het rijke cultuuraanbod en erfgoed in Heumen. In dit boekje leest u meer over het programma met opengestelde monumenten, musea, tentoonstellingen, lezingen en muziek rond het thema 'in Europa'.

Neem ook een kijkje op onze website:

www.erfgoedheumen.nl

De Open Monumentendag Heumen wordt mogelijk gemaakt door de werkgroep van het Erfgoedplatform Gemeente Heumen.

BankGiro
Loterij

Open
MONUMENTENDAG

